

A FÉRFI MÁSIK ÉLETE

Írta GYURKOVICS TIBOR

Marseille-be utaztam. Marseille volt álmaim fővárosa. Hatalmas szürke házfalak lebegtek a sötétben, mint a sátorponyva, s emlékszem egy kis nőre, aki vékony sárga blúzban ment a könyvtár egyik hűvös folyosóján. Fiatal, alacsony lány volt az illető, valami diáklány, egyetemista. A könyvtár egyébként olyan volt, mint rendszeren, egy budapesti vagy lyoni könyvtár, nekem mégis úgy tűnt, hogy fontosabb s főleg ritkább könyveket foglalt magába. A széles olvasóteremben többnyire fiatalok ültek, s a falak végig voltak polcolva, a villany alig esett rá a sűrű könyvekre, homályban hagyta őket. Végig bársonyszékeken ültek emberek, a legkülönlegesebbek mégis az üres székek voltak, ez az elhagyatottság olyan ideiglenes volt. Mindjárt bejöhettek és ráülhetett valaki.

Az utcák rendkívüli fontossággal bírtak szememben. Mintha jártam volna már itt. Bizonyára jártam, mert tókéletesen értettem, hogy merre van a drogéria, patika, hentesbolt. A hentesbolt volt a leglényegesebb. Sosem fogom elfelejteni. Teljesen tiszta volt, egy piros hentes állt benne, nem szólt semmit, s szögre akasztva egy nagy hús. Egyébként semmi más, csak kampó, kampó és kampó. Na meg sötétfekete kések, kis nyéllel, hosszú, végén kerek pengével. A nyélbe ütött szögek be voltak ágyazódva a fa zsírtól nedves húsába, mélyen, kis lyukakat képezve maguk körül. Szerszámok voltak a boltban, mondom, egy nagy hús, s szabályos kockákba csomagolt nyúlós zsír, mely ragacos volt, kenyérre nemigen ehető. A hentes övébe konyharuha volt gyűrve, emlékszem, és úgy állt ott, mint egy zsebkönyvben. Soká, soká gondoltam rá.

Nyárvége volt, nyárutó, ahogy szokták mondani, vénasszonyok nyara, szép meleg, a levegő a falak között megszorult. Marseille határában mezők vannak a város gyárai után, nem szép mezők, de mezők. Itt alig jártam. Egyszer mentem ki, ha jól tudom, gyalog akkor is, egyedül. Egy szappangyár mellett vezetett egy olyan apró kavicsokkal felszórt út, nem sóder, inkább a por közül előlepsző szürke kavicsok borították. Senki nem járt ott akkor, szombat délután lehetett, fél öt. A gyárat magas téglakerítés vette körül, az oszlopok végén cement-sapkákkal. E mellett a kerítés mellett mentem, sokáig. Így jutottam el a marselle-i mezőre, mely zezzugos, hepehupás volt, a nyártól lényegében kiégetett, sivár hely. Fák is álltak ott, összeporozott, piszkos fák, mindez mégsem volt lehangoló vagy visszataszító, inkább kellemes. Répa nagyságú, ismeretlen eredetű kövek feküdtek az úton s poros volt a kociút. Mentem, egyre mentem, nem is tudom, milyen erő vitt. Talán boldog voltam? Vagy nyugtalan. Nem tudom ezt a lelkiállapotot visszaidézni. Kék, világoskék pikkelyes ing volt rajtam, amely alá befűjt a szél, acélkék nadrágom volt, sárga cipőm. Olyan biztos voltam, ami ritkaságyszámba ment nálam, hiszen eladdig mindig önmagamra hasonlítottam, mint egy kép, lesült, barna bőrrel, tündökletesen. Egyenesen, csaknem szép voltam. Aztán visszatértem másik oldaláról a városba, a kastély mellett, a szérűskertek mellett, a nagy, városzéli kórház mellett, autók, esti szekerek között egyedül. Nevetséges. Csaknem nevetséges. Biztos voltam, a talpamon is éreztem, hogy élek, én vagyok, aztán visszamentem a városba. Még láttam, milyen csillogó betűk hirdetik a kastély látványosságait, a külvárosi művészek klubját, aztán egyszerre benn voltam a városban, a cukrászdában, az épületben, a széken. Elöttem rideg fagylaltok, sötétpirosan és sárgán, mondhatni ellenségesen, és nekem nem volt kedvem hozzájuk érni, olyan hidegek voltak, és gyermekien ellenálltam. A vizespohár volt az, ami jobb kedvre hangolt, kristályos színével, csendesen állt. De nem tudtam, képtelen voltam a fagylaltnak nyúlni, s egy óvatlan pillanatban mégiscsak otthagytam a fényes tükrökből és üvegszekrényekből álló boltot és lassan, észrevétlen továbbmentem az utcán. Az emberek közé vegyültem és vártam, hogy teljesen este legyen. Teljesen. Hogy a sötét vegyen körül, mint

öles takaró, gyógyító párna, a puhaság szerszámai kantározzák körül a testemet, az éjjel vegyen körül, melyben a csillagok ragyognak, mint arany műszerek, a sötétség vakító kis eszközei. Távol volt tőlem minden gondolat, az üveghegyek mögé rakva, mint régi múzeumban a bárdok, sisakok, lepkék, kosöntyűk. Már aztán csak este volt. Este, este. Végül az Amazonnak nevezett meleg vendéglőbe mentem, ahol egy súlyos, de vékony öreg pincér szolgált ki. Hetvenegy éves volt, valószínűleg végső szükségében járt be kiszolgálni. Tehetetlenségében volt valami nagyvonalúság, mert mindig helyeslőleg intett a fejével, ha az ember reklamálta az ételt. Soká-soká kerített elő nekem egy magyar fogást, amit brassoí aprópecsenyének mondtak — ezt vagy tízszer is elismételte —, és sört hozott. Az apró húsdarabok össze voltak égetve, bő zsírban álltak, de nem volt rossz. Kézzel szeletelt savanyúpaprikát hozott egy keveset melléje s rozskenyeret. Kimártogattam a zsírt is és elüldögéltem még egy kis ideig. Egy feltornyozott hajú szőke nő ült velem rézsút, és nagyon meleg kardigán volt rajta, de nem vetette le. Ő valami halfélével bajlódott, ő is sokáig nem kapott semmit. Nem volt szép, inkább finom, európai jelenség, ebben a másodrangú, fülledt vendéglőben azonban feltűnt, hogy mennyire egyedül tud lenni egy ember. A nagy város szélén úgy látszott, a legteltesebben egyedül van, szépen felöltözve (valami világos zöld ruha volt rajta vagy rózsaszín), szabályosan elköltve a vacsoráját, háttal a vendéglő többi részének, fehérhabú sört ivott és egyedül volt. Később fölállt, a vidéki buszra várakozók mellett elment, az utcán egyenletes léptekkel az éj mélyébe tűnt. Utána mentem, hogy mit csinál, merre jár, egyszerre eltűnt, tündér módjára eloszlott. Egy kapualjban utána néztem, bementem egy sötét zugba, de lépteket se hallottam. Mikor kijöttem, annál jobban csodálkoztam, amikor az utcai alacsony ablakon át megláttam, vidám volt, mesélgetett, azt nem hallottam, hogy mit, ide-oda járt a szobában és volt vele valaki. Egy másik nő rendezkedett a tükör előtt, az is ildomosan és szépen felöltözve, és nevettek. Nyárvégi, ingyenes nyaralófélék lehettek, amennyire én meg tudtam állapítani.

Ekkor éreztem, hogy messze vagyok. Ott álltam, ismeretlen ablakok alatt a lapos éjszakában, és nem volt semmi jelentése. A város nevét se tudtam hirtelenjében felidézni, az utca nevét egyáltalán. De elindultam és a lábaim vitték-vittek, a Fő utca felé, ahol több ember járt és én köztük. A Fő utcáról aztán mellékutcák nyíltak, egészen kicsik. Diákos hangulatú, összeszorult utcák voltak ezek, érdekes, hogy simára fel voltak öntve, sima járdának és kétméteres kocsútnak. Erre nyíltak egész kis cipézműhelyek, ahol a mester kék zománc csajkából ette az ebédet, a ferdére dőlt cipők között, amint azt másnap láttam a világosban. Én egy kertés villában laktam, oda jártam haza, a kerti ajtóban üresen forgott a kulcs, alig akart kinyílni. De aztán mindig bejutottam, a kis verandáról éppen ilyen nehézséggel az előszobába és a szobámba. Gyorsan becsuktam magam mögött az ajtót és háttal megtámasztottam, szaporábban lélegeztem. Hogy miért? Magam sem tudom. Mintha futottam, menekültem volna. Aztán felgyújtottam a villanyt, az ágy fölött volt egy bizonytalan csillárka, és megnéztem magam a tükörben. Alulról világított a lámpa, az ágy feje fölött, és én néztem, néztem magamat, aranyos bőröm volt, a nap kiszőkítte a hajam szélét, csillogó szemem. Könyvek voltak velem, de nem olvastam őket, csak kinyitottam és a lapok fölött elnéztem a zsalukra, melyek gondosan be voltak reteszelve, nehogy a szúnyogok bejöjjenek a szobába a fényre. Eloltottam a lámpát, hogy kinyithassam az ablakot, de kintről is meleg jött be, nem tudtam aludni, egész éjjel forgolódtam.

Így teltek a napok. Mint forró aranygolyók gurultak végig az égen, a szobában, a nyakunkon, ott csüngtek, mint a meleg gyöngyök, himbalózva, és rezegtek, testünkhöz ütődtek. A tenger is sütött a késő nyári melegben, hullámozott, mint nagy teknőben a víz, az egész partot megrendítve. A forró kabinok között hevertünk délelőtt, mint a lócslábú kutyák, megadva a napnak. Én még jobban leégtem. Sütött a nap, gumimatracot vettem ki és azon voltam egész délelőtt. Ilyenkor nem veszi észre az ember és agyonég. Fájt a bőröm az ingtől aztán,

ha hozzám ért. De később jólesően zizegő lett ez a bőr, súrlódott és szólt, érdes lett és kemény a felszíne, napszagú. Átitatódott az ember nappal, mint valami ezüsttel a puha erszény. A test különállóan, önállóan élt a nagy strand homokján, mint valami vén kígyó, öntudatlanul. Emberek mozogtak, jártak-keltek, labdázta, handabandázta, és elmúlt a nyár.

Jól van, gondoltam, elmúlt. Beleegyező, csöndes volt a gesztusom, amellyel ennek az évszagnak végleges megszűnését kísértem. Csöndes voltam, mint egy kutya, melynek megértek a csontjai, melyben beteltek az izmok és zamatos lett a vér.

Leányok, leányok, gondoltam, ki is vagyok én? Idegen nyelvű hűvös lányok ültek előttem a könyvtárban, akik mindig mosolyogtak, ha megkapták a könyveket a könyvtárszolgától. Aztán belelapoztak és kedvesen ott kezdtek el olvasni benne, ahol kinyitották. Annyira szerettem volna én is ezt tenni, de nem tudtam. Ők kalandoztak a könyvekben. Összehúzták a szemöldöküket és feketén, szigorúan olvastak. Lenge nyári, nyárvégi blúzokat hordtak mindig, itt is meleg volt a könyvtárban, annak ellenére, hogy elmúlt a nyár.

Jó, gondoltam, rendben van. Elmúlt a nyár. Hát azt úgyis tudtuk, itt vagyunk Marseille-ben. A hajók jutottak akkor eszembe, és lefutottam a kikötőbe. Szép látvány volt. Szürke, csomaghordó, szállító és személyhajók jártak ki-be, elég forgalmasan. Mint nagy bútorok, amiket lassan tolnak a láthatatlan óriások, mert valami akasztja őket lenn a víz alatt. Iszap, kavics, vagy valami. Nagy szögben fordultak, súrlódtak el egymás mellett. A matrózok kékek voltak és csöndesek. Nem mosolyogtak, nem vidámkodtak, kötelességszerűen dolgoztak, a kikötés körül sok volt a tennivaló. Kis parti vendéglőből valami szag áradt, rántott hús szaga, azonban ez nem volt kellemetlen. Különös volt, mert mintha homlokon löktek volna, hátrazuhanam az emlékek mélyébe, hanyatt az életembe, és egy tarka szőnyegre kerültem. Azon guggoltam és sok agyaggolyó volt előttem, sok. A sárga cserépkályhának ütődtek a golyók, egyet kitettünk és azt kellett eltalálni, az volt a király. Aki azt eltalálta, azé volt a többi golyó. Ezt éreztem én. A nyüzsgő golyókat, az örökkön örökké futó új golyókat, drága golyókat. Szép színük volt, türkiz zöld, meggypiros, fakókék, sárga. Gurultak a golyók, apám valahol ott állt, magasan, magasan a hosszúnadrág és kabát végén túl, kedves, finom fejével és én tudtam, hogy ez az örökkévalóság.

Kis szoba volt, nagy asztallal, nagy ablakokkal, délre. A nap besütött és az utcán löversenyre mentek az emberek. Özönlöttek egy irányba az aszfaltos úton, mint a golyók, beszéltek, gesztikuláltak. Vasárnap délelőtt volt, s tudom, hogy soha többé nem lesz olyan vasárnapom.

Kényszerítettem magamhoz térni magamat ott Marseille-ben, ebben az új városban. Elhagytam a kikötőt és azon tanakodtam, miközben jártam az egyik utca, azt hiszem, Montesquieu-utca kirakatait nézegetve — ahol érdekes boltok voltak —, hogy valami iskolában kellene elhelyezkednem, gyerekeket tanítani. Végeredményben ez a hivatásom, foglalkozásom, pályám, ruhám, civil szakmám. Érdeklődtem is egy iskolában, nem messze volt egy zöldes sarkon. Az épület régimódi, fehér gipszfigurák futottak rajta, vaslépcső vezetett rá oldalt föl. Kis iskola volt, nem lehetett több, mint három osztályka. A pedellus végigmustrált, régi, magos csákóban ült, mint nálunk aze előtt a katonatisztek és postások. Egy törött nádpálca volt a kezében és bent a portásfülkében szőlő volt és kenyér, mint valami bibliai szimbólum. — Várjon — mondta bizalmatlanul és elcsoszogott posztónadrágos, bakancsos lábán a lepattogott festékű világos barna ajtóhoz, ott levette a csákóját és bement. Negyedóraig álltam ott, a folyosón nem volt se szék, se pad, csak a falakon a történelem viadalai, és néhány üvegalátí bogárpreparátum. Elmerültem a latin nevek kibogarászásába, mikor is jött vissza az öreg és egyenletesen felém csoszogott.

-- Tessék visszajönni holnap bármikor! — és továbbikat nem volt hajlandó velem közölni, bement a fülkébe és levetette a csákóját és lassan eszegette a szőlőszemeket.

Sietve tértem be egy moziba. Dél volt, vagy pedig két óra lehetett. Régóta vágytam erre az ismeretlen mozira, talán a film nem is érdekelt. Megváltottam a jegyet, egy oldalzsöllye legszélső székére ültem. Igaz, várni kellett az előcsarnokban, de kevesen voltak, nem volt idegesítő. Színésznők arcképei voltak sorban a falon, mind ismertem őket. Nem érdekelt semmiféle szépség. Eszembe jutott akkor, hogy mennyire tudott tetszeni egy arc, egy elsuhanó arcél a villamos mögött, egy szájszöglet, egy lábvonal. Semmi. Valami súly rakódott a csontjaimra és nem voltak alapvető tájékozódási reflexeim. Nem voltak. A szépség anyaga, festéke, vegyszere kivonódott belőlem, nem néztem a nőket. Senki sem tetszett. Nem ismertem magamra és mondom, mindig eszembe jutott ifjúságom, a gyönyörű vonalak kora, az ismeretlen szájak hódolata, varázs. Most embereket láttam jönni-menni és eszembe se jutott, hogy milyenek.

A film rövid volt, féltékenységről szólt, egy kis gyilkossági kísérlet szerepelt benne, három hosszú csók és modernkedő díszletek, futurista jelmezek. Nem tudom ki játszotta a főszerepet, de ellenszenves férfi volt, behízsgő, üres. De a moziban, így, délelőtt, a széksorok között nem is az volt a lényeges. Táská is volt velem három könyvvel és olyan voltam majdnem, mint egy városlakó, idevalósi. Egy pillanatra könnyű szédülés fogott el, hogy hátha itt is éltem azelőtt, valóban idevalósi vagyok és szüleim kiskereskedők egy dőlt, fönti utcában. Zúgott a fülem, a mozi körpanorámája elforgott és hátha itt vagyok régen, gondoltam, ki megyek majd az utcára, köszönni fog nekem Jalou néni, a régi ismerős, én is bemegyek beszélgetni pár szót a mozi melletti trafikban, mert Caporalt szívoék és ők ismerik az ízlésemet, valójában elmehetnék ma Jacques-ékhoz a rue Albanra, ahol kártyázunk, ha apja, az öreg kedves írrok nincs még itthon, vagy legalábbis megbeszéljük a holnapi vizsgákat, vagy a szerelmet, vagy a papok viselkedését. Lehet. De az utcán nem köszönt senki. Iskolások jöttek szembe velem és én is úgy éreztem, hogy vége a vakációnak. Hazamentem, vettem sajtót, kenyeret és paprikát, és megettem.

Másnap háromkor az iskolaigazgató fogadott. Tüzetesen megvizsgálta a személyi igazolványomat és megkérdezte, hogy mit óhajtok.

En elmondtam neki, hogy tanítani szeretnék, szeretem a gyerekeket, vannak képesítő okleveleim. És hirtelenjében sok mindent elmondtam. Az igazgató értelmes, sűrű szemöldökű, kékbajuszú ember volt, elegáns, választékos. Az íróasztalán is rend volt. Zöld posztóbetétes régi íróasztalán szép jegyzettömbök feküdtek, és a naptáron láttam, föl van írva aznap háromra, hogy „ismeretlen”. Az esernyőtartóban szép selyemernyő állt sárga bambuszfogóval. Elmondtam neki, hogy az az elképzelésem, hogy a gyerekeket elsősorban saját képességeik kibontására kell nevelnünk és nem tananyagot közölnünk. Ő eléggé szenvtelen arccal hallgatta, de látszott a szemén, hogy érdekli. Én, mondtam, az érdeklődés, és nem a fegyelem pártján állok. A modern iskolának, azt hiszém, ez a megfelelő légköre. Nem gondolom, hogy helyes volna általános normát szabni a tanulóknak, hanem inkább speciálisat. Valahogy azt szeretném, ha a gyerekek a saját problémáikat oldanák meg az iskolában és nem mások problémáit rágnák át. Szóval, érdekelté kívánnám tenni a tanulók előtt az ismeret gyümölcsét, kívánatos — itt mosolyogtam, de ő nem jelezte, hogy helyesli. Aztán később, aprókat bölintott, nyilván az egyetértés jövőbeli jegyében, csak nem kívánt beszélni.

— És miért jött Marseille-be? — kérdezte aztán. Én sok mindent átgondoltam előző este, ami tanulmányaim megválaszolására, eddigi munkahelyeimre vonatkozik, de ez valahogy kiment a fejemből, olyan evidens, olyan félreérthetetlen és megföltebbbezheteretlen volt, hogy mit mondhatnék. Nem tudtam ezt megválaszolni. Hogy is? Szóval, semmi válaszom nem volt. És Ő nem tudott, legnagyobb sajnálatára, így alkalmazni.

Elmentem. Magamba süppedtem, valahogy agyon voltam nyomva, kissé meg voltam semmisülve, nem is érzelmileg, hanem szellemileg. Tompán mentem a kerítések mellett, el az iskolától, zöld fasorok között. Egy kis szomorú vendéglőbe tértem be, ahol nem volt senki, csak én, a vendéglősné maga szolgált ki,

nagy agyonfőzött kötényében, sört hozott és omlettet. Az udvar sárga kavicsal volt felhintve és nyáriszékek dőltek az asztaloknak. Rendben volt ez így. Ez komoly sérülésként hatott, mármint hogy nem vettek föl az iskolába. Valahogy nagyon kiűtött a kerékvágásból. Később hazamentem és olvasni kezdtem a Perzsa leveleket. Az volt velem, meg egy Cocteau-könyv közepes versekkel. Aztán másnap vettem újságokat is és mindig otthon maradtam. Vagy három-négy napig. Makacsul és értelmetlenül vártam, hogy történjen valami. Úgy értettem, valami konkrét, valami biztos, ami belémkapcsolódik, mint fogaskerék a fogaskerekbe és mozgásba hozza a gépezetet. Talán arra vártam, hogy az igazgató mégis értem küld. Vártam postát, bár senki a világon nem tudta, hogy itt vagyok, hogy hol vagyok. Vártam a háziasszonyomat, hogy beszél, beszédbe elegyedek velem, hogy mond valamit. Végül is én szólítottam meg, és beszélünk arról, hogy korlátozni fogják a krumplit, mert kevés lett. Meg hogy vége a nyárnak, meg mindenfélét. Én az újságból való híreket mondtam, onnan puskáztam, mert aktuálisan nem ismertem semmit a város életéből. Aztán elmentem az iskolához és a kerítés rácsán át figyeltem a gyerekeket. Labdázta néhányan, nagy-tízperc lehetett, mások sokatmondóan hallgattak, majszolva összeragadt vajaskenyérüket. Komorak voltak, még szerencse, hogy a borostyánindákon át nem láttak. Egyikük egy papírrepülővel játszott, szépen körözött a gép. A rács egész a homlokomba vésődött. Aztán megszólalt a csengő és bementek a nagy üveges ajtón a belső folyosóra. Az udvarra kijött az öreg pedellus, és összesöpörte a lábnyomokat.

Ezen a délelőttön ismerkedtem meg Héléne-nel, egy rúzs-zagú kedves aszszonnyal a Fecske téren, a parkban. Valami hivatalnoknő volt a városi bankban és délután vissza kellett mennie dolgozni, de este hattól aztán megint ráért. Azt hiszem mindenről beszélünk az égvilágon, soha őszintébben senkivel nem közöltem a tényeket, és ő is ilyen egyszerű és egyenes volt. Megszoktuk egymást, azt hiszem, az a helyes kifejezés, hogy „ismeretlenségben” voltunk egymással, nem ismeretségben. Csalódott lélek volt, mint minden asszony, és nem volt mit csalódnia. Ez nagyon szükségzerű, másképp nem is lehetett. Nagyon szép lakásban lakott. Erre adott, áldozott, elég szerényen élt, gyerekét intézetben nevelték, mert hozzátartozója nem volt. Modern, egyszerűen ízléses bútorai voltak, kedves, bensőséges hangulattal, sok könyvvel. Szép volt az egész. Maga Héléne is csinos, magaslábú nőnek hatott. A rövid, szűk szoknyában nagyon mutatósak voltak ezek a lábak. Enyhén vöröses haj, élénk nagy szem. Sose mondta meg, hány éves. Huszonhét lehetett vagy harminckettő. Olyan volt, mint egy közeg, mint egy semleges, finom levegő vagy víz, amiben élünk és közlekedünk. Nem voltak hangulataink, csak a tények közötti szünetek, beszédben csend, de sose hallgatás. Az én életem be volt állítva, mint egy műszer, hogy működni tudjon, mint egy fejjel lefelé fordított óra, mely csak úgy jár. Jó ez. Jók voltak a szép finomra vágott ennivalók, sajtok, sonkák és mélynyomású könyvek, melyekben piros betűkkel voltak szerelmes versek és sárgával tájversek írva. Szép volt az. Szép az. A ház be volt futtatva nagylevelű, bőrtapintású kékszőlővel, az ablakig ért. A madarak csipegették a szemeket. Mint valami fehér parketta, mézskő gyalogjáró vezetett a kaputól a teraszig. Szép volt az. A kertben hátul gyümölcsfélék álltak, volt egy kései sárga ringlő, olyan dús, mint a méz, csak sokkal jobb. Meg nagy, félkilós körték. A kertet rendbe tették, egy öreg bácsi dolgozott benne esténként, aki egyébként szikvizes-autó sofőr volt. Külvárosi paradicsom. Így hívtam én, és akkor még nem esett az eső, minden a nyárutóra vallt. Héléne uborkát vett és még én is segítettem neki eltenni, úgy elbolondoztunk. Aztán rámjött, hogy menjek, és elindultam egyet járni, de visszamentem hozzá a kerges fák közötti úton. Várt rám. Várt, mint egy keleti kis madonna, szír rableány, vagy evangélikus diakonissza.

Egyszer aztán megkérdezte, hogy tetszik-e ő nekem? Nem tudtam erre mit mondani. Beszéltem én mindenfélét összevissza, szépet is, jót is. De ez nem volt rendben. Ekkor kellett elhagynom őt. Tulajdonképpen megértettem Héléne-t.

Zúgtak, fújtak a szelek. Emlékszem, a harmadik házban valaki mindig zongorázott, teljesen idegen ember, de ez lényegesebb volt mindennél. Nem mentem arra, csak a falakon át szűrődött lassan a zene, magának játszott az illető, nem valami nagy muzsikát, hanem dalocskákat, címek nélkül. A levegőben szálltak a hangok, erre-arra, tétovassággal. Aztán? Ott voltam Marseille-ben, álmain városában, soha meg nem ismerve és el nem hagyva őt. Ezt a várost, az idegen várost, a régi várost, a kikötőt, a partokat, tengert, fényt meg sötétet. Lányok mentek előttem, örök lányok, talán szőke hajjal, elbillenve az éjjel mérlegén, mely csillogott, akár a tű. Az utcákra rádőltek a kéteemeletes házak árnyékai, gyér lámpa egett. Néztem a hajókat, melyek lassan fordultak, mint nagy bútorok, a sűrű, olajos víz kavargott utánuk. A kötőszövet roncsolódott talán össze? Távol éltem, fejemben nem volt gondolat, se bánat, még lehetőség se. A neon-karok megvilágították a kiépített lépcsőket, melyeknek az aljában kishajók ringatóztak. A parton fehér pénztárbódék voltak, fekete, szép feliratokkal. Ott álltam én a korlát mellett és a szél arcomba fújta a víz sós illatát. Egy idegen Marseille-ben, ennyit tudtam magamról, és néztem a tengerészek jelvényét, nagy bádogtáblán ki voltak akasztva a fekete horgonyok. Csak fejfelé lefele. Tűnődtem rajta sokat, hogy miért, de rájöttem, hogy így értelmesebb, szebb is. Dísz, valóságos dísz.

N A P L Ó

AZ ÖTVENÉVES EGRI VÁRKUTATÁS KÉT MEGINDÍTÓJA

Írta LÁSZLÓ VINCE

1924-ben érkezett Egerbe jogakadémiai-főiskolai tanárnak dr. Pálosi Ervin; 1925 nyarán pedig dr. Pataki János Vidor gimnáziumi tanárnak. Ők ketten már Budapestről ismerték egymást. Most az egeri várban sétán találkoztak újra. Ez a találkozás lett elindítója az egeri vár kutatásának: lelkes, önzetlen, majdnem hősi munkának, egymás kölcsönös támogatásának és kiegészítésének. Az együtt meglátott szép feladatnak hűségesebb szem előtt tartása és el nem lankadó szolgálata szellemi fáradozásban, sőt ha szükséges volt, néha még egyéni pénzáldozatnak közbevetésével is: olyan szellemi és materiális teljesítmény, aminek méltán kijár az elismerő tiszteletadás és hála. Kijár a tisztelet nekik, kettejüknek és a többieknek is, köztük mindjárt harmadikul Ignác Sándor várkutató munkásnak, a leglelkesebbnek és legönzettebbnek, ahogyan őt Pataki Vidor a várkutatók történetéről írott, összefoglaló tanulmányában nevezi. „A többiek” aztán már sokan is vannak; nemcsak a mindenért szalmalánggal égő, de hamar el is hamvadó „örök diákok”, hanem derék főiskolai hallgatók és javabéli felsős gimnazisták is, valamint igazán komoly és jóakarató felnőttek is.

Az ötvenéves várkutatók történetéből csak arról az első 14 évről óhajtunk itt megemlékezni, amit a két első várkutató együtt teljesített, hiszen az együtt elkezdett munka sajtószerű véletlenből egyszerre is maradt abba: 1938-ban Pálosi Ervin Kolozsvárra került egyetemi tanárnak (s már egy év múlva meg is halt), Pataki Vidor pedig ugyancsak 1938-ban a budapesti Szent Imre gimnáziumnak lett tanára (meghalt Budapesten, 1973. október 6-án; Egerben temették el a ciszterci gimnáziumi tanárok sírboltjában). Jól tette Pataki Vidor, hogy halála előtt tíz évvel még megszerkesztelt egy összefoglaló beszámolót közösen végzett várkutató munkájukról *Az egeri vár feltárásának története 1924—38* közt címmel.

Ebből idézünk az alábbiakban: „Közös munkájuk eleinte... csupán töprengés... hogy ez az egeri romhalmaz, ahol kecskék legelnek Gárdonyi Géza elhanyagolt sírján, milyen lehetett dicsősége magaslátán, Dobó korában?! Voltak ugyan itt-ott elrozsdásodott feliratok, de ezek nem egveztek Tinódi helyszíni riportjával. Monda is tartotta magát... főleg holmi Szarvaskőig vivő alagutak-